मराठवाडा वि ास मंडळ, औरं ाबाद

मराठवाडा वि ास मंडळाच्या पाटबंधारे, पूर नियंत्र ा व डा या विशेष विषय उपसमिती अंत ंत जलसंपदा विभा ाच्या प्र ाशीत ेलेल्या श्वेतपत्रि ेनूसार मराठवाडयाच्या सिंचन प्र ल्पावर हो ारा परि ाम या विषयाच्या सभेचा इतिवृत्तांत

दिनां २७.२.२०१३ रोजी स ाळी ११.०० वाजता मराठवाडा वि ास मंडळाच्या सभा ृहात पाटबंधारे, पूर नियंत्र ा व डा या विशेष विषय उपसमिती अंत ंत जलसंपदा विभा ाच्या प्र ाशीत ेलेल्या श्वेतपत्रि ेनूसार मराठवाडयाच्या सिंचन प्र ल्पावर हो ारा परि ाम या विषयाची बैठ ीसाठी सोबताच्या यादीप्रमा े अधि ारी, सन्माननीय सदस्य, तज्ञ सदस्य उपस्थित होते.

विशेष विषय उपसमितीचे अध्य ा यांनी स ाळी ११.०० वाजता बैठ ीच्या विषय सुचीनुसार थोडक्यात तपशील उपस्थित विशेष विषय उपसमितीच्या सदस्यांना दिला. बैठ ीबाबत सविस्तर माहिती दिली.

बैठ ीतील निष र्ष ालील प्रमा े आहे.

1) श्वेत पत्रि ेतील ंड ्मां - १ (पृष्ठ ्मां 8 व 9) मुद्दा ्मां १.१३ नूसार मराठवाडयातील बहुसं य जिल्हे अतितुटीच्या / तुटीच्या ो-यात येतात. ालील तक्ता ्.1 वरुन हे स्पष्ट होते ी, दर हेक्टरी पा ी व दरडोई पा ी उपलब्धता या नि षांनूसार महाराष्ट्रातील इतर जिल्हयांच्या तुलनेत मराठवाडा ुपच मा े आहे. वास्तवि 500 घ.मि. प्रतिडोई पा याचा प्रदेश अत्यंत दुष ाळी व वि ास ाम नसलेला समजला जातो.

तक्ता ्मां -1

अ.्.	प्रदेश	दर हेक्टरी पा ी उपलब्धता	दरडोई पा याची उपलब्धता (पा ी उपलब्धता घ.मी.मध्ये)
1	2	3	4
1	उर्वरित महाराष्ट्र	8779	1351
2	मराठवाडा	1429	463
3	विदर्भ	3996	1194
	ए ू ा सरासरी	4735	1003

या ायम दुष ाळग्रस्त भा ाचा प्रादेशि अनुशेष ल ात घेता या ो-यातील सिंचन प्र ल्प अग्र्माने पू ा र े आवश्य आहे. महाराष्ट्र जल व सिंचन आयो ाने 1999 साली त्या संदर्भात सूस्पष्ट शिफारसी ेल्या आहेत. शिफारस ्मां 85, 175 व 178 तातडीने शिफारस ्मां 83 व 84 सन 2005 सालापर्यंत तर शिफारस ्मां 194 ते 196 पहिल्या दश ात म्ह ाजे सन 2009 सालापर्यंत अंमलात आ ायच्या होत्या. आज 2013 सालीही त्या अंमलात आलेल्या नाहीत. तसेच मराठवाडयाचा निधी अन्यत्र वळव यात आल्यामूळे मराठवाडयातील सिंचन

प्र ल्पांवर मी र्च झाला आहे. ही वस्तुस्थिती ल ात घेता 25 ट े पे ा मी र्च झालेल्या प्राथमि अवस्थेतील प्र ल्पांची ामे संस्थ ित ठेव ो हा सिंचन श्वेत पत्रि ेत सूचवि यात आलेला पर्याय मराठवाडा विभा ास ला ू र यात येऊ नये. अन्यथा, तक्ता ्र -2 मध्ये दर्शविल्याप्रमा े रु.4000 ोटीस मराठवाडयाला मु ावे ला ेल.

<u>तक्ता ्रमां -2</u>

अ.्र.	विभा	प्र ल्प सं या	उर्वरित िमत (रु. ोटीत)	ट ेवारी
1	उर्वरित महाराष्ट्र	74	1880	44
2	विदर्भ	98	17384	45
3	मराठवाडा	34	4000	11
	ए ू	206	23264	100

2) मराठवाडयातील ृ ा- मराठवाडा योजना ही आता पश्चिम महाराष्ट्रातील ृ ा - भिमा स्थिरी र योजनेवर सर्वथा अवलंबून आहे. ृ ा भिमा स्थिरी र योजनेतून उजनी प्र ल्पात 67 टि एम सी पा ी आ ले ेल्यास त्यापै ी 25 टि एम सी पा ी ृ ा मराठवाडा योजनेसाठी उपलब्ध होईल असे प्रस्तावित आहे. श्वेतपत्रि ेतील माहितीवरुन असे दिसते ी, मूळ ृ ा - भिमा स्थिरी र योजना अद्याप बाल्यावस्थेत आहे. रुपये 4294 ोटी िमतीच्या या प्र ल्पावर दि. 1-4-2012 पर्यत फक्त रुपये 32 ोटी (म्ह ाजेच 0.75 ट े) र्च झाला आहे. हे पहाता मंडळ व उपसमितीच्या अने सदस्यांना असे वाटते ी, ृ ा-भिमा स्थिरी र योजना मराठवाडया रिता व्यवहार्य ठर ार नाही. वरच्या धर ातून पा ी मिळवि याबाबतचा जाय वाडीचा टू अनुभव ताजा आहे. ुद उजनी प्र ल्पाची स्थिती आज जाय वाडी पे ा वे ळी नाही. तेंव्हा मराठवाडयाच्या हक्ाचे 25 टि एम सी पा ी अन्य व्यवहार्य मा ाने मिळविता येईल ाय याचा विचार ए ात्मि ृत राज्य जल आरा ाडा बनवितांना र यात यावा. 2001 साली औरं ाबाद येथे झालेल्या मंत्रिमंडळाच्या बैठ ीतील नि ायानूसार ृ ा ो-यातील मराठवाडयाच्या हक्ाचे पा ी दे याबाबत अन्य व्यवस्था प्रस्तावित होती. त्यावेळी स्थिरी र योजना अस्तित्वातच नव्हती. उजनी आ ि सिना ोळे ाव प्र ल्पातून हे पा ी मराठवाडयाला दे ो अपे ित होते.

3) ोदावरी ो-याअंत ात मराठवाडा भा ा रिता (जी- 1 ते जी-5) नवीन प्र ल्पासाठी पा ी उपलब्ध नाही असे श्वेत पत्रि ेत म्हटले आहे. (पृष्ठ ्रमां 63/ ंड-1) आंतरराज्य रारनाम्या प्रमा े या मध्य ोदावरी ो-यात ए ू 102 अब्ज घ.फु (घ.मि.2802) पा ी वापर याची मूभा आहे. या मध्य ोदावरी भा ात 102 अब्ज

घनफूट पा याचे साठे निर्मा ा ेले आहे. यानंतर मात्र नविन पा ी उपलब्ध नाही या ार ाास्तव पुढील नविन प्र ल्पांना परवान ी ना ारली आहे. पाऊस पड याचा ालावधी आ ि ा दोलायमानता ल ाात घेता दर वर्षी सर्व प्र ल्प भरत नाहीत व त्यामूळे पू ी पा ी वापर होऊ श त नाही. मा ील तीस वर्षातील अनुभव पहाता जास्तीत जास्त 70 अब्ज घ.फुट पा ी वापर र ो शक्य झाले आहे. पू ी 102 घ.फू अब्ज पा ी वापर र यासाठी नविन प्र ल्प मंजूर रुन अधि साठे निर्मा ा र ो अतिआवश्य आहे. नसता हे 32 अब्ज घ.फू. पा ी वापर ो शक्य हो ाार नाही. त्यामूळे या भा ाात पा ी उपलब्ध नाही असे जे विधान श्वेतपत्रि ेत ेले आहे ते वस्तुस्थितीला धरुन नाही पू ी पा ी वापर र यासाठी अतिरिक्त साठे निर्मा ा र यासाठी नविन प्र ल्प मंजूर र ो अति आवश्य आहे. त्यासाठी मु य अभियंता, जल विज्ञान प्र ल्प, नाशि यांनी अतिरीक्त साठे निर्मा ा र यासाठी तात ाळ पा ी उपलब्धता प्रमा ापत्र दे ो आवश्य आहे. ही मा ा ी मान्य न र ो अना लनीय वाटते. ार ा त्यामूळे मराठवाडयाचे नाही तर महाराष्ट्राचे नु सान होत आहे.

4) महाराष्ट्र जल ेत्र सुधार प्र ल्पात (म.ज.सु.प्र.) नीरा, ाड वासला व ृ ष्ा ा हे पु ो विभा ाातील प्र ल्प नव्याने उशीरा समाविष्ट र यासाठी औरं ाबाद विभा ाातील 23 प्र ल्प मी र यात आले. या 23 प्र ल्पांचा समावेश महाराष्ट्र जल सुधार प्र ल्पात र यात यावा ि वा या 23 प्र ल्पांच्या जल ेत्र सुधार ामासाठी स्वतंत्रप ो अतिरीक्त वित्तीय तरतूद उपलब्ध रुन दे यात यावी जे ो रुन या प्रदेशातील प्र ल्पांवर झालेल्या अन्यायाचे निरा र ा होऊ श ेल.

5) सिंचन व्यवस्थापना बाबत लिहीतांना श्वेतपत्रि ेत असे विधान ेले आहे ी, महाराष्ट्रात पा ीपट्टीतून दे ाभाल दुरुस्तीचा ार्च भा ाविला जातो. हे विधान वस्तुस्थितीला धरुन नाही. दे ाभाल दुरुस्तीसाठी ारजेप्रमा ो / मापदंडानूसार निधीच उपलब्ध रुन दिला नाही तर ार्च मी दिस ाार. प ा त्यात दे ाभाल दुरुस्ती डे दुर्ल ा होईल.

उपरोक्त माहिती ही मा. राज्यपाल महोदयांच्या ार्यालयास पाठवि ोबाबत बैठ ीत ठरले. शेवटी विशेष विषय उपसमितीचे अध्य ा यांनी आभार मानुन बैठ संपल्याचे जाहीर ेले.

अध्य ा,
विशेष विषय उपसमिती
मराठवाडा वि ास मंडळ, औरं ाबाद